

ساگال آرگین، هکتور، Zagal Arreguin, Hector
داوری اخلاقی: فلسفه اخلاقی چیست؟ / مؤلف هکتور آرگال؛ خوزه گالیندو؛ مترجم احمد علی حیدری
تهران، حکمت، چاپ اول، ۱۳۸۶ ش / ۱۴۲۸ ق
۲۴۹ ص
شابک: 978-964-8713-34-0
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا
عنوان اصلی: Ethik für junge menschen; Grundbegriffe-positionen-probleme
فلسفه اخلاقی چیست؟ / اخلاق، اخلاق... - فلسفه
گالیندو، خوزه Galindo, Jose / حیدری، احمد علی، مترجم
رده بندی کنگره: ۱۳۸۵ ۲۴۲ س / ۳۷ BP
رده بندی دبویی: ۱۷۰
شماره کتابخانه ملی ایران ۳۲۱۲۸ - ۸۵ م

مجموعه فلسفه اخلاق ۴

هکتور زاگال - خوزه گالیندو

داوری اخلاقی

فلسفه اخلاق چیست؟

احمد علی حیدری

مؤسسه انتشارات حکمت
داوری اخلاقی، فلسفه اخلاقی چیست؟
هکتور زاکال - خوزه گالیندو

احمد علی حیدری

چاپ اول ۱۳۸۶ ش / ۱۴۲۸ ق / ۱۵۰۰ نسخه / ۳۰۰۰ تومان

طراح جلد: محمد فدایی

حروفچینی و صفحه آرایی: انتشارات حکمت

چاپ و صحافی: چاپخانه انتشارات حکمت

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان ابوریحان، شماره ۱۳، کد پستی ۱۳۱۵۶۹۴۱۶۴

تلفن ۶۶۴۱۵۸۷۹ - ۶۶۴۶۱۲۹۲ / فاکس ۶۶۴۰۶۵۰۵

(کلیه حقوق محفوظ و مخصوص ناشر است)

فهرست

مقدمه‌ی مترجم.....	۱۳
--------------------	----

بخش اول: مفاهیم اخلاقی

فصل اول: اخلاق چیست؟.....	۱۹
۱. آزادی.....	۲۰
۲. تفاوت اخلاقی.....	۲۲
۳. در جست‌وجوی سعادت.....	۲۲
فصل دوم: دین، ادبیات، اخلاق و روان‌پزشکی.....	۲۵
۱. بُعد دینی.....	۲۵
۲. بُعد ادبی.....	۲۷
۳. بُعد فلسفی: اخلاق.....	۳۰
۴. بُعد روان‌پزشکی.....	۳۳
فصل سوم: فلسفه و اخلاق.....	۳۵
۱. اخلاق به عنوان معرفت فلسفی.....	۳۶
۲. فلسفه‌ی اخلاق در مقام تنوری.....	۳۸
۳. فلسفه‌ی اخلاق در مقام یک مهارت.....	۳۹
۴. تفاوت میان مهارت تکنیکی و اخلاقی.....	۳۹
۵. دشواری‌های فلسفه‌ی اخلاق.....	۴۰
فصل چهارم: طبیعت به عنوان مبنای اخلاق.....	۴۵
۱. طبیعت و غایت.....	۴۶
۲. غایت به منزله‌ی قاعدی رفتار.....	۴۸
۳. طبیعت و خیر.....	۵۱
۴. طبیعت و آزادی.....	۵۲
فصل پنجم: اخلاق به عنوان راهنمای سعادت.....	۵۳
۱. تحقق انسانیت.....	۵۳
۲. برآورده شدن خوشبختی / سعادت.....	۵۴
۳. خوشبختی به عنوان والاترین هدف.....	۵۵

۵۶	۴. خوشبختی به معنی والاترین خیر.....
۵۸	۵. مفیدها.....
۵۹	۶. خوشایندها.....
۶۱	فصل ششم: طبیعت و آزادی.....
۶۲	۱. انگیزه.....
۶۶	۲. تسلط بر خویش از راه ایجاد خصایص.....
۶۸	۳. فضیلت و مالکیت بر خویش.....
۶۹	۴. راه‌های گوناگون فضیلت.....
۷۱	۵. فتح من خویش.....
۷۳	فصل هفتم: مخاطره‌ی آزادی.....
۷۳	۱. آزادی به مثابه‌ی یک واقعیت.....
۷۴	۲. هدف آزادی.....
۷۶	۳. آزادی از و آزادی برای.....
۷۸	۴. استقلال و تعهد.....
۷۹	۵. چگونه در آزادی رشد کنیم؟.....
۸۱	۶. آزادی انتخاب و آزادی برای انتخاب.....
۸۱	۷. سطح آزادی.....
۸۵	فصل هشتم: فراگیری ارزیابی؛ معرفت اخلاقی و وجدان.....
۸۵	۱. وجدان.....
۸۷	۲. طبیعت به عنوان قاعده‌ی رفتار.....
۸۹	۳. سنت و جامعه.....
۹۱	۴. ورزیدگی در داوری‌های اخلاقی: هوشمندی.....
۹۵	فصل نهم: اخلاق و جامعه؛ شرایط سعادت.....
۹۶	۱. رویه‌های سوبزکتیو و ایزکتیو سعادت.....
۹۷	۲. خوشی جسمانی و رفاه مادی.....
۹۹	۳. دوستی و خانواده.....
۱۰۵	فصل دهم: اخلاق و سیاست.....
۱۰۵	سیاست به عنوان اخلاق در معنی عام آن.....

بخش دوم: آموزه‌های اخلاقی

۱۱۳	مقدمه.....
۱۱۵	فصل اول: نسبیت اخلاقی (سقراط و سوفیست‌ها).....
۱۱۵	۱. چارچوب تاریخی: تربیت و دموکراسی.....
۱۱۶	۲. قدرت عقل.....
۱۱۸	۳. کالیکلس.....

۱۱۸	۴. گرگیاس اهل لئونتیوی
۱۱۹	۵. پروتاگوراس اهل ابدرا
۱۲۰	۶. سقراط
۱۲۳	فصل دوم: هنر لذت بردن (اپیکور)
۱۲۳	۱. جهان جدید هلنسم (یونانی مایی)
۱۲۴	۲. اپیکور: زندگی و آثار
۱۲۵	۳. ماده‌گرایی اتمیستی
۱۲۵	۴. آزادی و ماده‌گرایی
۱۲۷	۵. لذت و خوشبختی
۱۳۱	فصل سوم: تقدیر و سعادت (رواقیون)
۱۳۱	۱. زنون اهل کیتیون: موشس فلسفه‌ی رواقی
۱۳۲	۲. همه‌خدائنگاری
۱۳۳	۳. انسان و تقدیر
۱۳۷	فصل چهارم: مسیحیت و سعادت (توماس آکوئینی)
۱۳۷	۱. یک استاد اروپایی
۱۳۸	۲. اعمال انسانی و کافی نبودن امور متاهی برای انسان
۱۴۰	۳. خدا و سعادت
۱۴۱	۴. هماهنگی میان قانون جاودانی و قانون طبیعی
۱۴۲	۵. آزادی و مراقبت الهی
۱۴۵	فصل پنجم: تکلیف به خاطر تکلیف (کانت)
۱۴۵	۱. زندگی و آثار
۱۴۶	۲. پیش‌شرط‌های نظری: نقد عقل محض
۱۴۷	۳. مابعدالطبیعه و اخلاق
۱۴۹	۴. تجربه‌ی بایدها، نقطه‌ی عزیمت فلسفه‌ی اخلاق کانت
۱۵۰	۵. اوامر قطعی
۱۵۲	۶. صورت‌گرایی کانتی
۱۵۳	۷. خدا و نفس
۱۵۷	فصل ششم: مکتب اصالت سود و خوشبختی (بنتام)
۱۵۷	۱. اصالت سود و اصالت عمل
۱۵۸	۲. جرمی بنتام
۱۵۹	۳. لذت به عنوان مبدأ اندیشه‌ی بنتام
۱۶۰	۴. لذت به عنوان معیار امور اخلاقی
۱۶۰	۵. اصل مفید بودن یا اصل بزرگ‌ترین سعادت و خوشبختی
۱۶۱	۶. محاسبه‌ی لذت
۱۶۵	فصل هفتم: آزادی و تکلیف (کرکه‌گور)

۱۶۵	۱. پدر فلسفه‌ی اگزیستانس
۱۶۶	۲. مقابله‌ی کرکه‌گور علیه ایده‌آلیسم: فلسفه‌ی اگزیستانس
۱۶۸	۳. اگزیستانس به عنوان یک امکان
۱۷۰	۴. مفهوم خوف
۱۷۱	۵. تردید و ایستگاه‌های طرق زندگی
۱۷۵	فصل هشتم: رهاسازی و انقلاب (مارکس)
۱۷۵	۱. زندگی و آثار
۱۷۶	۲. انسان به عنوان عمل
۱۷۷	۳. زیرینا و روبنا
۱۷۸	۴. از خودی‌گانگی
۱۷۹	۵. انجای مختلف از خودی‌گانگی
۱۸۰	۶. آزادی انسان‌ها از طریق انقلاب
۱۸۱	۷. مسأله‌ی آزادی
۱۸۳	فصل نهم: فراسوی نیک و بد (نیچه)
۱۸۳	۱. نیچه که بود؟
۱۸۴	۲. امر دیونیزی و امر آپولونی
۱۸۶	۳. بازگشت همه‌ی ارزش‌ها
۱۸۷	۴. انسان و اخلاق نیچه
۱۸۸	۵. نیست‌انگاری و اراده‌ی به قدرت
۱۹۰	۶. آنچه پس از نیچه آمد
۱۹۱	فصل دهم: سلسله مراتب ارزش‌ها و شخص (ماکس شلر)
۱۹۱	۱. زندگی و آثار
۱۹۲	۲. شلر در مقابل کانت
۱۹۳	۳. تجربه‌ی ارزش‌ها
۱۹۴	۴. عینی بودن ارزش‌ها
۱۹۵	۵. سلسله مراتب ارزش‌ها
۱۹۶	۶. اصالت شخص اخلاقی
۱۹۷	۷. نظریه‌ی ارزش‌ها و خطوط در نیست‌انگاری
۱۹۹	فصل یازدهم: اعتراض و اختناق (مکتب فرانکفورت)
۱۹۹	۱. ویژگی‌های کلی نمایندگان مکتب فرانکفورت
۲۰۰	۲. ناسیونال سوسیالیسم و ایدئولوژی‌ها
۲۰۰	۳. انسان از خودی‌گانه
۲۰۱	۴. اروس و آزادی
۲۰۲	۵. ضرورت ناکجا آبادها
۲۰۳	۶. عقل انتقادی

بخش سوم: مسائل اخلاقی

۲۰۷	مقدمه
۲۰۹	فصل اول: اعتیاد، مسأله‌ای اخلاقی
۲۱۰	۱. واقعیات
۲۱۱	۲. مشکل اخلاقی
۲۱۳	۳. اعتراض: اعتیادی که جامعه آن را پذیرفته است
۲۱۴	۴. چرا افراد مواد مخدر مصرف می‌کنند؟
۲۱۵	۵. نتایج
۲۱۷	فصل دوم: محیط زیست و رعایت حرمت طبیعت
۲۱۷	۱. دو نظریه: «اکولوژی عمیق» و «اکولوژی سطحی»
۲۱۹	۲. قانون به «اکولوژی عمیق» معتقدند که حیوانات مانند انسان‌ها از حقوق برخوردارند
۲۲۰	۳. مرزهای تکنیک
۲۲۲	۴. اکولوژی و مرزهای مالکیت خصوصی
۲۲۵	فصل سوم: مجازات اعدام و فلسفه‌ی اخلاق
۲۲۶	۱. دلایل موافق
۲۲۶	۲. دلایل مخالف
۲۲۷	۳. مسأله‌ی اخلاقی
۲۲۹	فصل چهارم: هجوم رسانه‌های عمومی به فضاهای خصوصی
۲۲۹	۱. انسان در حصار رسانه‌ها
۲۳۰	۲. مسأله‌ی اخلاقی
۲۳۲	۳. کرامت شخص و حق برخورداری از فضای خصوصی
۲۳۵	۴. حق برخورداری از فضاهای خصوصی برای اشخاص عرصه‌ی عمومی
۲۳۷	۵. زندگی خصوصی به عنوان یک کالا
۲۳۹	فصل پنجم: سکس و خشونت در تلویزیون
۲۳۹	۱. واقعیات: خشونت علیه کودکان در انگلستان
۲۴۰	۲. زوال کیفیت در برنامه‌های تلویزیونی
۲۴۰	۳. تربیت بدون قصد و برنامه
۲۴۱	۴. سکس و خشونت، ادویه‌های تند و تیز برنامه‌های تلویزیون
۲۴۲	۵. تبلیغات و سکس
۲۴۲	۶. چرا تلویزیون نمی‌تواند واسطه‌ای برای انتقال فرهنگ و انسانیت باشد؟
۲۴۳	۷. یک مشکل اخلاقی
۲۴۵	۸. یک پیشنهاد
۲۴۷	خاتمه
۲۴۹	درباره‌ی نویسندگان

مقدمه‌ی مترجم

انگیزه‌ی اصلی ترجمه‌ی این کتاب تهیه‌ی متن مناسبی برای تأمل و بحث در کلاس درس فلسفه‌ی اخلاق دانشگاه بوده است. لحن و سبک نگارش کتاب و چند نوبت تدریس آن در دانشگاه نشان داد که ترجمه‌ی آن می‌تواند برای دانش‌پژوهان جوان مفید باشد. برای این که میزان موفقیت ترجمه را در انتقال مفاهیم فلسفی و اخلاقی به دانشجویان ارزیابی کرده باشم آن را در وهله‌ی نخست، در نشست‌های متعددی با دخترم، ریحانه آزمودم. وی آن قدر از شنیدن این مطالب و به طور خاص، مسائل بخش نخست کتاب به وجد آمد که خود را برای ترجمه و مشارکت بیشتر شایق نشان داد. از این جا بود که ترجمه‌ی دیگر فصول بخش نخست کتاب با همکاری او پایان یافت. خوشبختانه این امکان نیز فراهم شد که حتی المقدور واژگانی متناسب با حال و هوای پژوهندگان جوان گزیده شود. برای حصول اطمینان از سهولت و روان بودن مباحث، پس از ترجمه، درباره‌ی مضامین هر فصل بحث و گفت‌وگو کردیم و بدین ترتیب به مصداق مشت نمونه‌ی خروار، گمان دارم که دیگر جوانان عزیز نیز می‌توانند با مطالب کتاب همراه شوند. این مسئله ضمن تدریس کتاب در دانشگاه به خوبی روشن شد. شماری از دانشجویان گرامی گروه فلسفه‌ی دانشگاه علامه‌ی طباطبائی نیز طی چند نوبت هر سه بخش کتاب را مطالعه و ملاحظات شکلی و محتوایی خود را در خصوص کتاب ارائه کردند. پس از گذشت این روال اکنون گمان دارم که این کتاب

می‌تواند جای مناسبی در میان دیگر کتاب‌هایی که در این زمینه تألیف و ترجمه شده‌اند، پیدا کند.

نویسندگان این کتاب اهل مکزیک هستند. آن‌ها به همان اندازه که به خوانندگان مکزیکی توجه داشته‌اند، به خوانندگان دیگر ملل دنیا نیز گوشه‌ی چشمی داشته‌اند و تنها به طور مختصر در بخش‌هایی از کتاب مثال‌هایی از فرهنگ مکزیکی آورده شده است. باید بدانیم مکزیک سرزمینی است با تضادهای بسیار که از این حیث بی‌شبهت به ایران نیست. در این کتاب به بسیاری از مسائل اخلاقی اشاره شده است که البته ما نیز کم و بیش با آن درگیریم. این مسائل اخلاقی در فصل سوم کتاب مورد بحث قرار گرفته‌اند. در انتهای هر فصل نیز چند پرسش برای مشارکت خوانندگان در بحث طرح شده است.

دو بخش نخست، کتاب را باید به منزله‌ی مقدمات مهمی برای فلسفه‌ی اخلاق ملاحظه کرد. این دو بخش متضمن مبانی‌ای هستند که امکان بحث را در پرسش‌های انتهایی بخش سوم کتاب فراهم می‌کنند. بخش نخست کتاب مربوط به مفاهیم بنیادین اخلاقی از قبیل «آزادی»، «وجدان»، «سعادت» و عمدتاً «چیستی اخلاق» است. بسیاری از پیش‌داوری‌هایی که در خصوص این مفاهیم در میان مردمان رایج است، در این بخش مورد بحث قرار گرفته‌اند. نویسندگان کوشش کرده‌اند این توهم را از میان بردارند که اخلاق به منزله‌ی یک بار گران است که پیوسته ما را تحت فشار و خفقان قرار می‌دهد. آن‌ها اخلاق را هنر زندگی و طریقی برای وصول به سعادت می‌دانند که با استعداد از آن می‌توانیم خصایص طبیعی وجودی خودمان را شکوفا سازیم و انسانیتمان را تحقق بخشیم و به این ترتیب به انسانی شایسته و درخور نام انسانیت تبدیل گردیم.

در بخش دوم کتاب، آرا و افکار برخی از فیلسوفان مشهور در خصوص اخلاق معرفی شده است. با خواندن این بخش درخواهیم یافت که این اندیشه‌ها چگونه بر آرا و افکار ما تأثیرگذار بوده‌اند. درضمن، درخواهیم

یافت که چگونه می‌توان از براهینی که آن‌ها در مباحث اخلاقی استفاده کرده‌اند در گفت‌وگوهای اخلاقی در محافل و تصمیم‌گیری‌های خودمان بهره‌مند شویم. باید توجه داشت که در اخلاق، مسأله‌ی اصلی ناظر به دانستن این نکته نیست که عمل درست در چه چیزی است و البته بسیار کمتر ناظر به این که فیلسوفان اعمال را چگونه در مقولات خوب و بد دسته‌بندی کرده‌اند. آن‌چه که در این میان بیشترین اهمیت را دارد، این است که حقیقتاً اعمال و رفتار مقبول و درستی داشته باشیم. اگر بخواهیم درست عمل کنیم، یعنی به گونه‌ای رفتار کنیم که شایسته طبیعت انسانی‌مان باشد، در وهله‌ی نخست باید معتقدات خودمان را در این خصوص شکل دهیم، به این معنی که بتوانیم تصویری از اعمال و رفتار خوب و درست ارائه کنیم. اگر برای این مسأله اهمیت و ارزش قائل شویم که در رفتارهای اخلاقی باری به هر جهت نباشیم، بلکه پیوسته مترصد باشیم که درست‌ترین رفتارها را داشته باشیم، باید براهین اخلاقی مختلف را درباره‌ی رفتارهای درست مورد تأمل قرار دهیم و بتوانیم آن‌ها را ارزیابی کنیم.

شاید برای خوانندگان جوان این کتاب مفاهیم اخلاقی موضوع بحث در بخش نخست و یا براهین اخلاقی طرح شده در بخش دوم کتاب قدری دشوار به نظر رسد. شاید هم کثرت و تنوع آن‌ها موجب گردد که در پایان مطالعه‌ی کتاب شفافیت و تمیزی لازم در اندیشه‌ی خواننده نسبت به مجموعه‌ی محتویات کتاب به دست نیامده باشد، اما باید این نکته را مدنظر قرار دهیم که نویسندگان در تنوع بخشی به مطالب کتاب تعدد داشته‌اند تا خواننده پیوسته در ضمن مراجعات بعدی به این تمیز و روشنایی برسد. با این ملاحظه شاید بتوان این کتاب را در شمار ادبیات موسوم به «فلسفه برای همگان» قرار داد. قطعاً برای فهم محتویات کتاب درجه‌ای از پختگی و کمال عقلی و شخصیتی لازم است، یعنی همان مراتبی که نزد جوانان وجود دارد. طرح این مطالب نباید موجب ترس در دل خوانندگان شود، به گونه‌ای که گویی با کتابی خسته‌کننده و غیرقابل هضم مواجه شده‌اند. تلقی ما این

است که این کتاب از آن دست کتاب‌هایی نیست که خواننده با مطالعه‌ی صفحاتی چند، آن را در گوشه‌ای از کتابخانه به فراموشی بسپارد. اندک مفاهیم تخصصی به‌کار رفته در کتاب به نحو مطلوبی شرح داده شده است. کتاب، بسیار باطراوت و زنده نوشته شده و دربرگیرنده‌ی مثال‌های متنوعی است، به‌گونه‌ای که در آن نقاط قوت و ضعف، ترس‌ها و امیدها، تمنیات و نیازهای خود را باز می‌یابیم.

در پایان هر فصل، چند پرسش مطرح شده است که می‌توان آن‌ها را موضوع بحث در محافل دوستان، خانواده، مدرسه یا حتی با خویش قرار داد. پرسش‌ها به‌گونه‌ای طرح شده‌اند که تأملاتی را در خواننده برمی‌انگیزند و موجب می‌گردند که او هم موضعی اتخاذ کند و دست به مشارکتی بزند.

به‌طور خلاصه، می‌توان گفت که این کتاب مربوط به نوع انسان است و کوشیده است راه‌هایی به‌جانب سعادت ارائه کند و انسان را از خودپرستی و خودخواهی برحذر دارد. شاید کتاب برای کسانی که خود را انسانی «تمام‌شده» می‌پندارند و کسانی که تصور می‌کنند بر هنر زندگی سیطره یافته‌اند و دیگر چیزی نیست که درباره‌ی خود و زندگی بدانند و درباره‌ی آن تأمل روا دارند، چندان مناسب نباشد. اما اگر فضای اندیشه‌ی انسان را برای مواجهه با دعاوی فلسفی و فکری باز نگاه داشته‌ایم و مایلیم براهین دیگر را درباره‌ی انسان خوب و ممتاز بشنویم و اگر مصمم شده‌ایم که خود زندگی‌مان را در دست گیریم و به سعادت برسیم، شاید با چنین ملاحظاتی مطالعه‌ی این کتاب توجیه شود. امید داریم از خواندن این کتاب لذت ببرید.